

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnornas Centralstyrelse.

(10:de årg.)

Stockholm 1915, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

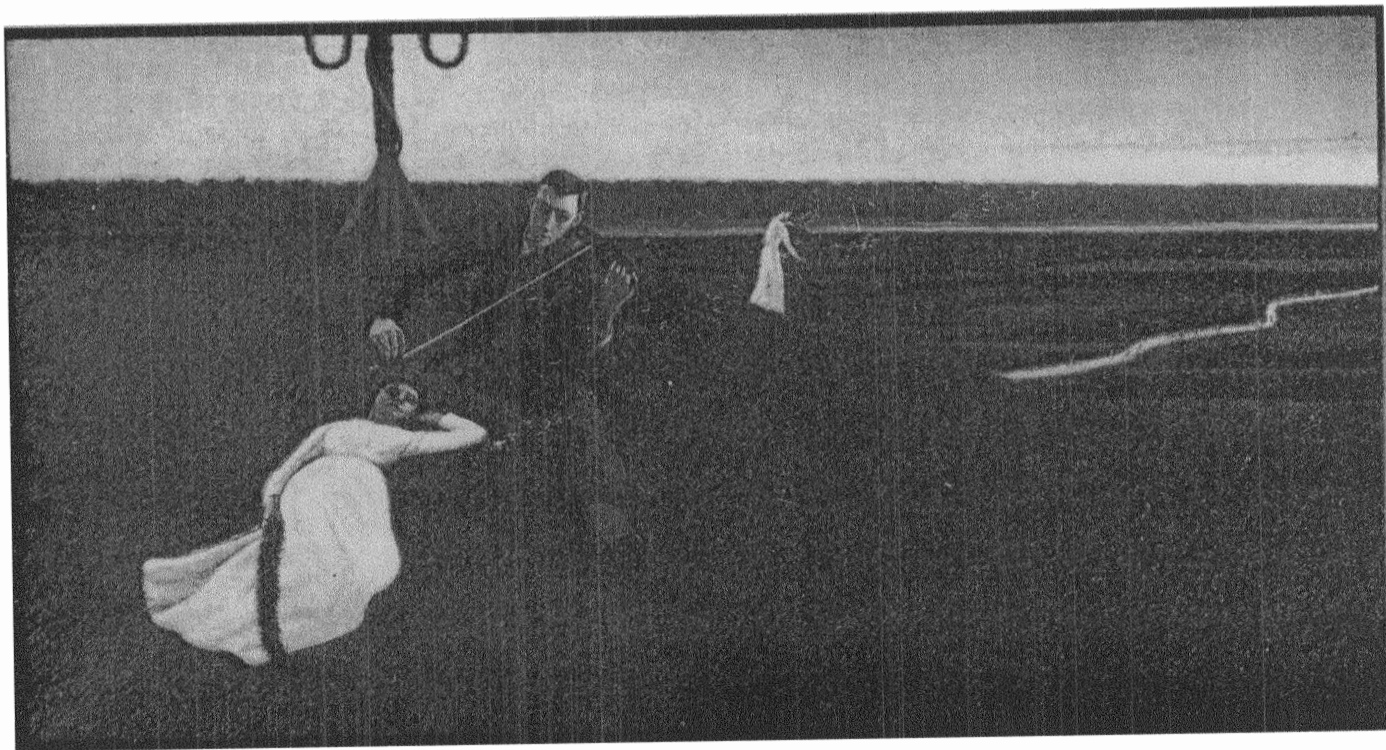
Nr 7
Juli

Prenumerationspris:
1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt
och 30 öre pr fjärdedels år.
Lösnummer 10 öre.

Ansvarig utgivare:
ANNA LINDHAGEN.
Vik. redaktör:
JULIA STROM-OLSSON.

Morgonbris' expedition:
SIGNE SVENSSON, Allm. Tel. 244 36,
Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm.
Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.

1915

EVA BONNIER: Midsommarnatt.

FÖRSOMMARNATT.

*Skör, som en älvas hölje,
är vår nordiska försommarnatt.
Spröd, som vår första kärlek,
dess stämning så blomligt matt.*

*Ungdomens käril den fülle
ända till brädden med kärlekens vin.
Än dess musik förnimmer
lekande Harlekin.*

*Sorg, som når över världen
en döende försommarnatt,
— om dess dolda mening tusen
röster spörja helt matt...*

TOVE.

Statlig moderskapsförsäkring.

Av Alexandra Kollontay.

(Forts.)

Lika viktig som frågan om lagens verkningsområde, är den om den ekonomiska grundval, på vilken sjuk- och moderskapsförsäkringen är byggd. De flesta försäkringslagar vila på principen om bidrag från de försäkringspliktiga, varvid huvudparten faller på de försäkrade arbetarna och arbeterskor. I Tyskland, Österrike, Luxemburg och Bosnien-Herzegovina bildar arbetarnas bidrag två tredjedelar av försäkringsfonden, arbetsgivarnas en tredjedel. I Ungarn och Serbien är den ekonomiska bördan lika fördelad mellan arbetare och arbetsgivare. I Italien bära arbetsgivare och arbeterskor lika del av moderskapsförsäkringen, medan de manliga arbetarna icke betala något bidrag till moderskapskassorna. I Schweiz och Rumänien bära enbart arbetarna försäkringens ekonomiska pålagor, men staten understöder kassorna genom subventioner. I Schweiz ökas statssubventionerna för de kassor som bevilja moderskapsunderstöd. I Ryssland bära arbetare och arbeterskor tre femtedelar och arbetsgivarna två femtedelar av försäkringskostnaderna. I Norge bäras försäkringskostnaderna av fyra parter: sex tiondelar erläggas av arbetarna, en tiondel av arbetsgivarna, en tiondel av kommunerna och två tiondelar av staten. Arbetsgivaren blir alltså omsorgsfullt befriad så mycket som möjligt. I England anskaffar staten en del av försäkringsfonden, arbeterskor och arbetsgivare betala 3 pence pr vecka, staten 2 pence. Manliga arbetare betala högre bidrag (4 pence pr vecka). I Frankrike betala kvinnorna icke något bidrag, kostnaderna fördelas mellan stat, departement och kommun. I Australien bär staten ensam kostnaderna.

Om man jämför alla länders försäkringslagar ur synpunkten av huru kostnaderna äro fördelade, så stå Australien och Frankrike beträffande social hjälpverksamhet i första rummet.

En tredje viktig fråga för bedömande av moderskapsförsäkringen är moderskapsbidragets varaktighet. Även i detta avseende skilja sig lagarna betydligt. Österrike, Luxemburg, Bosnien, Italien och England ha fyra veckors obligatoriskt moderskapsunderstöd (barnsängshjälp). Ungarn, Rumänien, Norge och Schweiz ha barnsängshjälp under sex veckor; den ungerska lagen medger att utsträcka veckounderstödet före och efter nedkomsten upp till åtta veckor. Även i Luxemburg och Bosnien kan understödet utsträckas från fyra till sex

veckor, varvid de båda frivilliga understödsveckorna i Luxemburg endast kunna beräknas efter nedkomsten, i Bosnien däremot också före. Den ryska lagen fastställer en maximitid av två veckor före och fyra veckor efter nedkomsten, men den officiella laguttolkningen begränsar denna bestämmelse i så måtto att mödrarna blott så länge erhålla understöd som de icke på något vis kunna uträtta något arbete.

I betraktande av understödets varaktighet synes den tyska lagen gynnsammast. För det första fastställer den åtta veckors obligatoriskt barnsängsunderstöd, varvid minst sex veckor räknas efter nedkomsten. Om modern alltså icke gjort anspråk för de två veckorna före nedkomsten så erhåller hon understöd under åtta veckor efter nedkomsten. För det andra ger lagen kassorna rätt att bevilja ett understöd på sex veckor under havandeskapet. Alltså godkännes i princip havandeskapsunderstöd, ehuru blott som frivilligt. På denna punkt är den tyska lagen längre gående än alla andra lagar, med undantag av Serbiens, där den obligatoriska moderskapsförsäkringen är fastställd till tolv veckor — sex före och sex veckor efter födseln. Den franska lagen ställer som maximum för det sammanlagda understödet åtta veckor, varvid barnsängsunderstödet icke får utgå över fyra veckor. Regeringens lagkommentar fastställer dock, att barnsängsunderstödet förkortas om kvinnan under havandeskapet erhåller mera än fyra veckors understöd. Frivilligt havandeskapsunderstöd existerar alltså i Frankrike, Tyskland, Bosnien, Ungarn och Ryssland. I Australien utbetalas understödet utan villkor till varje moder.

De olika lagarna avvika också i fråga om storleken av de garanterade understöden. I Tyskland och Luxemburg gäller 50 proc. av lönen som obligatorisk norm. Frivilligt kan understödet höjas upp till 75 proc. Österrike, Bosnien, Ungarn och Norge antaga 60 proc. som norm. I Rumänien får barnsängsunderstödet icke överstiga 50 proc. av lönen, i Serbien icke sjunka under 50 proc. I Ryssland är understödets höjd fastställd till 50 proc., men kan stiga till motsvarande full daglön. Detta är den enda punkt i den ryska försäkringslagen, som visar en framstegsvänlig karaktär, men så ha också de socialdemokratiska dumemedlemmarna kämpat hårt för den.

I England, Frankrike, Schweiz, Australien och Italien utbetalas en bestämd summa — oberoende av löne-

höjd — såsom barnsängsunderstöd till kvinnorna. I England erhåller en barnsängskvinna 30 shillings och om hon är självständigt försäkrad och dessutom hustru till en försäkringspliktig ytterligare 30 shillings i sjukunderstöd. Ogifta mödrar erhålla alltså endast 30 shillings. I Italien erhåller barnsängskvinna 40 lire, i Australien 5 pund sterling, i Schweiz minst 1 franc dagligen under sex veckor, i Frankrike från 50 centimer till 1.50 francs dagligen under åtta veckor (om hon är frivilligt försäkrad mera).

Mycket viktig är också frågan om fri läkare- och barnmorskehjälp och fri medicin. Även i detta avseende äro de nu gällande lagarna mycket olika. I allmänhet kan man emellertid påstå att lagarna i dessa punkter äro mycket otillräckliga. Obligatorisk läkarehjälp tillförsäkra Österrike, Ungarn, Bosnien, Rumänien, Serbien och Ryssland. I Tyskland, England och Schweiz ordnas läkarehjälpen på frivillig väg. I Frankrike reglerar en särskild lag av 1893 denna fråga.

Ampremie är införd blott i fyra länder: I Tyskland frivilligt upp till 12 veckor, i Schweiz obligatoriskt en tid av fyra veckor efter barnsängsunderstödet upphörande till belopp av högst 20 francs, i Frankrike höjes barnsängsunderstödet med 50 centimer dagligen om modern själv ammar sitt barn, i Rumänien erhåller den ammande modern full sjukhjälp under tre månader. Det är allt vad som från statens sida gjorts för den ammande modern.

En viktig punkt är ännu kvar i försäkringslagarna, som starkt kringskär verkan av dessa åtgärder. Det är tidslängden, efter vilken lagen kan tillämpas i varje individuellt fall. Den är också olika i olika länder. I Ryssland, Ungarn och Bosnien är tre månaders medlemskap i sjukkassa tillräckligt för att erhålla understöd, i Tyskland, Luxemburg och Österrike erfordras sex månader, i England och Rumänien 26 veckor, i Schweiz 9 månader, i Norge 10 månader.

Alla dessa grundsatser, vilka karakterisera moderskapsförsäkringslagarna i de olika staterna, visa tydligt hur otillräckligt de motsvara arbetareklassens fordringar. Ingen enda av de bestående lagarna kan betecknas som god förebild. Arbetareklassen måste än vidare energiskt och outtröttligt verka för utvidgning och förbättring av den statliga hjälpen för mödrarna.

KVINNOR!

Deltagen i fredsdemonstrationen den 27 juni!

Litteratur.

Anna Lenah Elgström: Den sjunde basunen. Pris 25 öre.

Med sin flammande, glansfulla, om ock något dunkla stil, har denna uppburna författarinna här givit oss en freds- och humanitetspredikan av det mänskligaste slag.

Ordet mänsklig är förresten det mest betecknande för Anna Lenah Elgströms hela författarskap. Den mystik, som man gärna också i detsamma velat finna, har i detta lilla arbete i varje fall lämnat plats för en full och öppen förklaring, att hon genom socialismen anar den mänsklighetens morgon, vars sol ej skall komma att lysa över den dag, som har krig i sitt sköte.

Ludvig Nordström: Om behovet av en ny svensk fosterlandskärlek. Pris 25 öre.

Även denna författare har kommit över till denna bekännelse. Från feodalväldets, över ångmaskinens och fram till industrialismens tid skildrar han den fattige och rättslöse arbetarens umbäranden och kamp, en kamp som slutligen av sig själv lett till internationell sammanhållning. Han tror på socialismen som enda nu kända skydd och effektiva motvärn mot kapitalismen. Tror på socialismen som religion — ej förglömmande att peka på dess likhet med den fattige Nazarens lära.

Mot det välbekanta försöket att här i landet mot demokratin spela ut det personliga kungadömet svarar författaren som på sin tid dalkarna Gustav Vasa: Med oss, herre, är du stark, men mot oss ganska ringa.

Martin Koch: Frihet och frihet. Pris 30 öre.

Författaren har i denna skrift använt sig av den gamla goda metoden för att lära folk vad socialism är och icke är, av ett meningsutbyte mellan en motståndare och en anhängare till socialismen. Alla den gode genomsnittsborgarens föreställningar om socialismen föras fram, men avlivas en efter en med överlägsen skärpa. Särskilt förtjänstfull är skriften då den visar hem allt detta hyckleri om socialismen, som förkvävar av den individuella friheten och överhuvud betydande för förhållandet mellan individualism och socialism.

Förträfflig som agitationsskrift och priset, i förhållande till broschyrens storlek, billigt.

Bernard Shaw: Socialism för miljonärer. Pris 25 öre.

Detta är en rolig och som vanligt kättersk bok, som blixtrar av kvickheter och elekheter om vartannat. Hans speciella driftkucku, den officiella väl-

Vid Soc.-dem. Kvinnornas Samorganisations fest

i Stockholms Folkpark söndagen den 7 d:s talade fru Elisabeth Wærn-Bugge om "Kvinnornas ansvar för freden och framtiden". Talarinnan berörde först de fador och lidanden, som kriget medförde, påpekande huru vi under vanliga förhållanden uppröras av mord, våldtäkt, rån och brand, huru vi lida vid åsynen av hemlösa, svältande barn, övergivna kvinnor och lemlästade, sjuka män, varje gång vi möta dem i vårt dagliga liv. Och allt detta är kriget endast tiotusental gånger fördubblat. Må ingen tro att kriget är en strid för hemmet — då hemmen skövas för fosterlandet — då alla krigförande folks land kastar ut i olyckan; för äran — kan någon ära den som mördar och bränner — för kulturen — då alla djuriska lidelser släpas lösa; för rätten — då all mänsklig och samhällelig rättfärdighet trampas under fötterna! Nej, kriget är striden om makten, kriget är våldets triumf över rätten. Hatets söndrande makter ha slitit alla kulturens internationella band och rivit upp alla bryggor mellan människorna. Ett band har dock hållit, kvinnornas internationella förbund. Trots alla svårigheter, som rests i deras väg ha kvinnorna gjort det, man kan säga underverket, att mitt under brinnande krig avhålla en stor internationell kongress för freden. Länkade samman i lidande och medlidande, fyllda av sitt ansvar som släktets mödrar, möttes de i Haag, kongressernas stad, den 28 april—1 maj i år. Det låg över denna konferens ett drag av vilja och beslutsamhet att finna en väg ut ur det helvete, vari människorna nu synas hopplöst förlorade. Kvinnorna kände själva, att till dem står nu världens hopp, att de — såsom den internationella rösträttsalliansens ordförande, mrs Chapman Catt, yttrade i sitt hälsningstelegram till kongressen — "talade för miljoner krossade hjärtan och inledde ett nytt tidevarv i historien". För första gången trädde offren för krigets gräslighet fram till protest — protest i alla de mäns, kvinnors och barns namn, som krigets rovgiriga spöke dräpt, protest mot hela den politik, som resulterar i det ohyggligaste barbari. Enighet mellan alla, såväl de krigförande som de neutrala ländernas kvinnor, var här fullständig. Även där olika meningar funnos, möttes kvinnorna i en förståelse, en respekt för varandras synpunkter, som gjorde det möjligt att på denna korta tid genomarbete ett utomordentligt

görenheten — se t. ex. Pygmalions "värdiga fattiga" — har också här kommit med och fått en snärt. Ytligt taget slutar man med att, efter slutad läsning, tycka riktigt synd om de stackars varelsor, som få lov att uthärda detta liv som miljonärer!

G. Wells: Funderingar över skodon (pris 25 öre) är den ledsamma titeln på en också ytterst rolig och intressant bok. Om inte författarens namn ingåve hopp om annat, skulle man ju kunna tro, att det vore någon slags fackskrift i yrket!

rikt program. Tal. skildrade därefter några av de mera framträdande personligheterna och genomgick de viktigaste av resolutionerna, särskilt ingående på skiljaktigheter och likheter mellan kvinnokongressens och det förut i Haag samlade Anti Orlog Reads minimumsprogram. Mera ingående behandlades därvid kvinnornas speciella fordran på att all tillverkning av och handel med vapen och ammunition göres till statsmonopol, då det internationella kapital, som nu skördar vinst härav, enligt vad den engelska arbetareledaren Ph. Snowden ådagalagt, spekulerar i krigshets och ökade rustningsbördor. Kvinnorna se i ett dylikt statsmonopol det första steget till en internationell överenskommelse om avvapning. En viktig fredsgaranti vore vidare kvinnornas inflytande på statslivet. Kvinnorna till ett antal av 12 miljoner protesterade redan i augusti mot krigets vanvett och fador, men utestängda från ansvar och inflytande som de äro förklingade deras stämma obörd. I den demokrati, som efter fredsslutet kommer att fordra rätten att genom sina ombud kontrollera nationernas utrikespolitik och bestämma ledningen av folkens öden, skola de också medräknas, som framför alla visat sig förstå ansvaret för släktets liv, de som vågat träda fram och kräva ett slut på mördandet av rasens sundaste och starkaste åldrar, de som behjärtat kulturens rätt — kvinnorna. Men av största betydelse är även barnens uppfostran till fredskärlek. Den generation, som nu stod inför livsgärningen, är död — eller den återkommer från slagfälten knäckt till kropp och själ, brutaliserad eller nedbruten. Det är kvinnorna, som i känslan av sitt ansvar för freden och framtiden skola hos barnen fostra kärleken till nya ideal och lära dem att bekämpa den våldets idé, som ej blott i militäruniform, men på så många olika områden behärska samhällslivet och trampa humanitet, rättvisa och människokärlek under fötterna. Må ingen av oss säga att kampen är för hög för vår förmåga. Eniga förmå vi lyfta de tyngsta bördor, men säga nu kvinnorna, till vilka världen i denna stund sätter sitt hopp, att de intet kunna, intet förmå — ja, då är intet att hoppas för mänsklighetens framtid. Omöjligheter finnas icke, slöt talarinnan, så länge det finnes människor som tro och vilja göra det omöjliga i dag till morgondagens verklighet.

På ett mästerligt underhållande sätt få vi här veta — om vi ej veta det förut — vilken roll vår fotbeklädtnad spelar i vårt allmänna välbefinnande. Att författaren drar ut konsekvenserna, alltså visar oss inte bara verkan utan också orsak, ger ju bara boken desto större värde.

Som utgivare till dessa fem mycket läsvärda och underhållande skrifter står Tidens förlag.

En särskild komplimang är dessutom förlaget förtjänt av för den förtjusande smakfullt enkla utstyrsel böckerna fått.

T o v e.

En kvinnornas fredssöndag.

Den kvinnornas fredskongress som 28 april—1 maj, med representanter från såväl krigförande som neutrala stater, sammanträdde i Haag riktade en vädjan till kvinnor i alla länder att stödja de krav för fred kongressen uppställt.

De delegationer Haagkongressen utsände till alla länders regeringar ha nu utfört sitt uppdrag, och det gäller nu för kvinnorna att visa att det finnes en enig fredsvilja bakom Haagkongressens beslut.

Men det är icke endast Haagkongressen som manar kvinnorna till ett intensivt arbete för fred. Den en månad tidigare i Bern (Schweiz) sammanträdande soc.-dem. kvinnokongressen med representanter från såväl krigförande som neutrala stater har vädjat till kvinnorna i alla länder: "Dröjen ej att ropa ut eder vilja till fred, eder protest emot kriget"! (Se manifestet i detta n:r.)

Söndagen den 27 innev. juni anordna de svenska kvinnorna samfällt stora opinionsmöten för fredens återställande. Vi kvinnor bära då samlas för ett gemensamt stort mål: Att i känslan av allt det oerhörda lidande kriget medför, all den skändlighet kvinnor och barn i de krigförande länderna äro utsatta för, all den orättvisa och orättfärdighet som kriget lämnar i arv åt de överlevande — höja ett samfällt enigt rop om fred för de stridande folken!

Den centralkommitté, som från Stockholm leder arbetet, hoppas, att i varje stad, i varje by, vid bruk och större samhällen, där det finns för fredens återställande intresserade kvinnor, möten anordnas och att kvinnorna samfällt och talrikt möta upp.

Låt intet hindra er från att deltaga i mötena den 27 juni!

Det borde kunna vara lätt att offra sina egna angelägenheter eller ett nöje en enda högsommarsöndag för att genom deltagande i kvinnomötena söka påskynda den stund, då hundratusentals människor kunna återföras till liv och lycka — från löpgravar och slagfält. Fredslängtan växer sig starkare och starkare inom alla nationer. Denna fredslängtan är ingalunda ett uttryck för feighet eller fruktan. Nej, den är ett uttryck för den ångest vi känna inför att allt vad vi leva för, hem och härd, de ideal vi trott på som livets mål och mening — människornas föräldring och förbrödring — krossas, tillintetgöras. Det är detta, som med var dag som går gör vår fredslängtan starkare, gör vår vilja till fred intensivare och manar oss att handla.

Kvinnor! Kamrater arbetarehustrur! Arbeterskor! Möten upp till kvinnornas opinionsmöten för fred

söndagen den 27 juni.

Anna Sterky. Agda Östlund.
Anna Lindhagen. Signe Svensson.
Amanda Frösell.

Från den första kvinnokongressen för fred.

Nedanstående manifest* fattades å Den socialistiska kvinnokongressen i Bern (d. 26—28 mars 1915). Deltagare voro kvinnliga partikamrater från Tyskland, England, Frankrike, Ryssland, Polen, Holland, Italien, Schweiz.

Tyskorna kunde endast deltaga såsom enskilda (på grund av förhållandena i Tyskland). Engelskorna åter voro ombud från arbetarorganisationerna. Fransyskorna ansågo sig endast kunna tala i ett mindretals namn, men voro dock övertygade att stora kretsar av arbetare och arbeterskor omfattade fredspropagandan. Ryskorna företrädde organisationer. Österrikiska hade tyvärr haft öövertvinnerliga svårigheter att kunna infinna sig.

Arbetarkvinnor!

Var äro Edra män? Var äro Edra söner?

Sedan åtta månader stå de i fält. De hava slitits från sitt arbete och sina hem: ynglingar, som voro sina föräldrars stöd och hopp, män i blomman av sin ålder, familjeförsörjare med grånat hår. Alla bära de nu vapenrocken, bo i skyttegravarna, kommenderas att förstöra det flitigt arbete byggt upp.

Millioner vila redan i massgravarna. Hundratusen och åter hundratusen ligga på sjukhusen med söndertrasade lemmar, med förlorad syn och förstörd hjärna, utmattade av ansträngningarna.

Brända städer och byar, sprängda broar, förstörda skogar och nedtrampade åkerfält bära spår av deras gärningar.

Proletärkvinnor,

man har sagt Er att Edra män och söner dragit ut för att skydda Eder, Edra barn, Ert hem.

Hur är det i verkligheten? På de »svaga» kvinnornas skuldror har lagts dubbel börda. Värnlösa äro vi överlämnade åt nöd och umbäranden. Edra barn hungra och frysa, Er härd är kall och tom och man hotar att ställa Er utan tak över huvudet.

Man har talat om det stora brödrskapet mellan hög och låg, om borgfreden mellan rik och fattig. Borgfreden visar sig på så sätt, att arbetsgivaren trycker ned Edra löner, affärsmannen och den samvetslöse spekulanten driver upp priserna, husvärderna hotar att kasta Er på gatan. Staten har karg hand. Den borgerliga välgörenheten kokar tiggarsoppa och uppmanar Er att spara.

Vilket är målet för detta krig, som bringar Eder så fruktansvärda lidanden?

Man svarar Eder: fosterlandets väl, fosterlandets försvar.

Vad är fosterlandets väl?

Borde det icke vara de många millionernas väl, de millioners, vilka nu genom kriget göras till lik, till krymplingar, till arbetslösa och tiggare, till änkor och faderlöse?

Vem hotar fosterlandets väl? Är det männen på andra sidan gränsen som äro iklädda en annan uniform? De ville kriget lika litet som Edra egna män, ej heller veta de varför de skola mördra sina bröder. Nej! Fosterlandet hotas av alla dem, som samla rikedomar genom de breda massornas nöd och bygga sitt herradöme på deras undertryckande.

* Detta oerhört viktiga manifest mellan kvinnor från krigförande länder, som har spritts i Holland i en mycket stor upplaga och, som man tror, även i de krigförande länderna, kan tyvärr först nu publiceras i vår tidning, emedan det ej till de föregående numren kommit oss tillhanda. (Vid Haagkongressen påpekades detta manifest såväl av undertecknad som av holländska partikamraten fru Ankersmit.) A. L.

Vem gagnar kriget?

Endast en liten bråkdel av varje nation.

Vapenfabrikanterna och leverantörerna av krigsförnödenheter. I sin profit-hunger hava de underblåst hatet mellan folken och sålunda bidragit till krigs-utbrottet. Kriget gagnar endast kapitalisterna. Genom arbetarnas svett och möda hava varor hopats, vilka arbetaren själv ej får tillgodogöra sig, då han är fattig och ej kan betala. Arbetaren skall nu med sitt blod tillkämpa nya avsättnings-orter åt dessa varor. Kolonier skola erövrast, där kapitalisten kan röva jordens skatter och tilltvinga sig billig arbetskraft.

Målet för detta krig är icke fosterlandets försvar, utan dess utvidgning. Det är detta kapitalisten vill, ty utan människors undertryckande och utsvettning kan han icke existera.

Arbetarna ha intet att vinna av kriget, men väl allt att förlora av det som är dem kärt och dyrbart.

Arbetarkvinnor!

Männen i de krigförande länderna ha brakts till tystnad. Kriget har förstummat deras samvete, förlamat deras vilja. Men Ni kvinnor, som jämte den aggande oron för Edra kära i fält utstå nöd och elände i Edra hem, varför dröja Ni med att ropa ut Eder vilja till fred, Eder protest mot kriget?

Vad håller Er tillbaka?

Hittills ha Ni varit tålmodiga för Edra kärars skull, nu gäller det att *handla* för dem.

Nog med mördandet!

Detta rop skall på alla språk. Det höjes av millioner proletarkvinnor. Det finner genklang i skyttegravarna, där folkets söners samvete reagerar mot mördandet.

Kvinnor av det arbetande folket! I dessa dagar hava kvinnor från Tyskland, England, Frankrike och Ryssland sammanträffat. *Eder* nöd, *Edert* lidande har rört deras hjärtan. För Eder egen och Edra kärars framtids skull uppkalla de Eder till fredsverket. Liksom deras vilja mötts över slagfälten så måste även Ni från alla länder sluta Eder samman för att höja ropet: *fred!*

Världskriget har krävt de största offer av Eder. Man har tagit ifrån Eder Edra söner, som Ni fött med smärta och uppfostat under mödor och bekymmer. Edra män, kamraterna i Eder hårda kamp för tillvaron, har man berövat Eder. I jämförelse med dessa offer äro alla andra små och obetydliga.

Hela mänskligheten har sina blickar riktade på Eder, proletarkvinnor i de krigförande länderna. Ni skola bliva hjältinnorna, förlöserskorna!

Förener Eder i *en* vilja, i *en* handling!

Det Edra män och Edra söner ännu icke kunna uttala, förkunna *Ni* det millionfaldigt:

Arbetarna i alla länder äro bröder! Endast deras eniga vilja är i stånd att hejda mördandet.

Endast socialismen innebär den kommande mänsklighetens fred.

Ned med kapitalismen, som offerar hekatomber av människoliv för de besittandes rikedom och makt.

Ned med kriget! Fram mot socialismen!

Anna Lindhagen hyllas.

Ett antal nuvarande och forna styrelsemedlemmar i Stockholms F. K. P. R. ha uppvaktat sin nyligen avgångna ordförande, Anna Lindhagen, med en adress, undertecknad av 55 namn.

Adressen hade följande lydelse:

Till Anna Lindhagen.

Till minne av 13-årig verksamhet som sekreterare och ordförande i Stockholms F. K. P. R., som initiativrik del-

tagare i och anordnare av 53 offentliga och 46 föreningsmöten samt 133 styrelsesammanträden.

För oväld och vidsynthet, för aldrig svikande intresse, för hängivet och uppoffrande intresse i rösträttsidéns tjänst, bringa vi Eder vårt tack och vår hyllning.

Stockholm den 7 juni 1915.

Nuvarande och forna styrelsemedlemmar i Stockholms F. K. P. R.

Är makt rätt?

(Utdrag ur ett anförande, hållet vid kvinnokongressen i Haag av Anna Lindhagen.)

”Makt är rätt.” Denna sats har två sidor. Var och en som har styrka och begåvning att utföra något, skapa något, har också rätten att njuta frukterna av sitt arbete. Men då må man ock se till, att ej gränserna för det rätta överskridas, d. v. s. man har icke rätt att hindra andra att också njuta frukterna av deras arbete. Ty i så fall har man tillämpat den dåliga sidan av satsen makt är rätt. Man skall då befinna sig i mörkret och följaktligen kunna göra sig skyldig till infernaliska gärningar.

Då det är fråga om att i ett krig bestämma på vilken sida försvaret eller anfallet befinna sig, så är det mänskligt att kunna misstaga sig. Men då man ser konsekvenserna av ett krig, där fienden har slagit under sig landområden och vilken handling kan leda ända därhän, att rätten för ett folk att leva sitt fria nationella liv blir det berövat — då är det riktigt att protestera.

Man kan låta fusiljera sig, man kan också, om man är deputerad, neka att bevilja krigsbudgeten, såsom några tyska socialister hava gjort. Men även de andra, den stora mängden av ett folk, kunna taga de svagas försvar och ropa till de sina: ”Medborgare! I våra heligaste känslors namn för vår kärlek till det egna fäderneslandet, i våra mödrars namn, som hava älskat oss, i våra odödliga minnens namn, för den jord, som bär våra hem och frambringar våra skördar, för våra barns och för framtidens skull ropa vi till eder: ’Allt vad I viljen att människorna skola göra eder, det gören I ock dem.’”

Det är nästan ett brott eller det är åtminstone en oerhörd brist på logik hos dem, som kalla sig kristna, att kunna tiga, att till och med hava ropat ”Væ victis” eller såsom vår landsman Sven Hedin hava kunnat besöka fronterna med så mycken kallblodighet.

Det är icke endast bristen på känslighet, som ökar sig. Det är också dumheten, som är utvecklingens farliga fiende. Och det som nu händer, det händer i Europas hjärta, varest man har tillägnat sig de sista århundradenas filosofiska läror. Må vi endast påminna oss Kant, Goethe, Rousseau, Ruskin.

Man kan säga att århundradens vishet nu gått förlorad. Man kan tro att Tolstoys lära aldrig blivit uttalad. Ja, det är som om Jesus Kristus aldrig funnits till.

Det dagliga livet lär oss ständigt att det finns andra värden än maktens. Dessa äro människornas individuella liv och nationernas individuella liv. Varje folk känner, då det talar sitt språk, tillägnar sig sin historia, sjunger sina sånger, utövar sin religion, mycket djupare än då det ger uttryck för den makt, som vilar på våldets

ZORN: Till dans.

styrka. Det är omöjligt att beröva människan minnet av hennes eget liv. Det är likaså omöjligt att beröva en nation minnet av dess liv. Och dock finns det länder i Europa, där man vill försöka undertrycka det nationella medvetandet.

Nu är icke ögonblicket kommet för att tala utan för att tala. Det tyckes mig att de bästa människorna i denna förfärliga epok äro de, som icke kunnat uthärda utan förlorat sitt förstånd samt de få, som försökt protestera, och de, utanför de stridandes linjer, som förbereda opinionen mot annektering av land och för redan erövrade länders återgivande till friheten.

Man frågar: Vem skall bestämma om en nations frihet? Svaret är: Folket självt.

Makten skrattar. Denne, som ej förstår något av de djupaste värdena...

Hos oss i Norden hava vi lyckats bevara freden.

Det var år 1905. Ett parti i Sverige — framförallt militärerna — ville då kriget. Men tack vare det goda omdömet hos det övervägande antalet av svenska folket och tack vare konungen undveks denna gräslighet. — — —

Det är nödvändigt att vid fredsslutet samt också efter detsamma alla förena sig icke blott för att tala om teorier utan också för att våga röra vid nationernas blödande sår, för att kunna läka dem. Socialismen skall ej kunna bliva mänsklighetens läkare så länge orättvisan vilar över erövrade nationer.

Danska kvinnors dag.

Av Anna Sterky.

5:te juni 1915 var en jubeldag för det danska folket. Den nya grundlagen, den, varom kampen stått sedan 1866, godkändes i båda kamrarna och underskrevs av konungen. Segern var äntligen vunen, grundlagen skall bli en verklighet.

Denna nya grundlag innebär i sig ett mäktigt framsteg för hela det danska folket, gamla klassprivilegier äro genomden ramlade i grus och spillror och den gör *alla* medborgare, män och kvinnor, rika och fattiga lika inför lagen. Den inleder, som danska Soc.-Dem. säger, en ny tid i Danmarks rikets historia, en tid som vill framskapa sociala reformer av en så mäktig betydelse att man knappast nu kan fatta det. Folket har rest en lagstiftningshall, där *alla* kunna få ordet. Folkets vilja är från nu landets högsta lag. Det når nu så långt fram i utvecklingen som det själv vill.

Och så har den nya grundlagen givit kvinnorna det de länge väntat på, den politiska rösträtten. Det gamla murkna stängsel, som stängde kvinnorna ute på valdagen och gjorde dem till omyndiga och mindre värdiga medlemmar i nationen, har äntligen ramlat, rättfärdigheten

har skett till fyllest och kvinnorna stå nu som fullmyndiga medborgarinnor. Med röstsedeln i hand ligger vägen öppen för dem, arbetet och ansvaret vänta. Samman med männen få de nu taga del i och bestämma över landets alla viktiga intressen, icke längre som åskådare utan som medarbetare redo att giva sin högsta tanke, sin bästa gärning för sitt lands framgång.

Det är naturligt att det glada budskapet från Danmark väckt genklang även bland kvinnorna i Sverige. Vi glädja oss med dem om vi än på samma gång med missmod fråga: huru länge skola vi ännu vänta? Men i vår glädje över våra danska systrars seger blandar sig en trygg, behaglig känsla. Vi känna oss nämligen övertygade om, att de danska kvinnorna komma att väl använda och förvalta sin medborgarrätt, ty de, som vi, ha haft en lång väntetid och den ha de använt väl. Det är därför så sannt vad en medlem i kammaren yttrade: kvinnorna äro säkert bättre skolade för att mottaga rösträtten nu 1915 än männen voro 1849. Ja, därom äro vi övertygade.

Kvinnorna i Danmark ha firat sin

C. VILHELMSSON: Sommar.

stora dag på ett värdigt och storslaget sätt. Rösträttsföreningarna samlades i en demonstration på cirka 12,000 deltagare. I taktfasta leder med dannebrogen och en fanvakt på 50 vitklädda kvinnor i tēten tågade de till slottet Amalienborg, där en deputation uppvaktade konungen med en adress. Samma deputation hade senare företräde i riksdagshuset, där båda kamrarnas medlemmar voro närvarande. Med stor högtidlighet hälsades de välkomna av lanttingets ordf., och folketingets ordf. utsågs att leda förhandlingarna. Tal. hölls av konseljpresidenten med fl. Slutligen bestogs talarestolen av frk. Henny Forchhammer och hela församlingen reste sig då hon framförde de tusende kvinnornas tack därför att de nu blivit jämställda med männen samt deras löfte att göra ett gott arbete till landets framgång.

Den högtidliga uppvaktningen avslutades av ordf. sålunda: »Det är vårt hopp att urgammal orätt mot kvinnorna nu är sonad, och att samarbete må äga rum mellan män och kvinnor till gagn för fosterlandet.»

Även socialdemokratiska kvinnorna firade dagen på ett synnerligen anslående sätt. I tusental deltog de i arbetarepartiets stora demonstrationståg, som från fem olika utgångspunkter under hundratals fanor slingrade sig genom staden till den stora festplatsen i Söndermarken. Men dessförinnan hade på förmiddagen en deputation av socialdemokratiska kvinnor uppvaktat partiets ledande män på partistyrelsens kontor. De överlämnade en adress däri de uttalade sitt tack till partistyrelsen för det stora arbete den nedlagt för att genomdriva grundlagen och därigenom kvinnornas rösträtt. Med större mod kunna de nu se framtiden till mötes för sig själva och sina barn nu då kvinnorna äro politiskt jämställda med männen. Men de veta även, att detta mål endast är uppnått därför att arbetareklassen står politiskt organiserad i en obrottslig enighet. De frambara till partiet sin hjärtligaste hyllning och tack för stort och outtröttligt arbete och de knyta härtill löftet att sluta upp i lederna som trogna partikamrater i den

kamp vars mål är arbetareklassens befrielse.

Sedan kom de röda rosorna till herrar Borgbjerg, Stauning med fl. Stora buketter av de rödaste rosor, de voro väl förtjänta.

Och sedan for deputationen och partistyrelsen till kyrkogården och nedlade kransar på de avlidna föregångsmännen, Hördums och P. Knudsens gravar.

Vi känna oss övertygade om att de danska kvinnorna komma att hålla vad de lovat och att de i ännu tätare skaror samlas inom arbetareklassens leder. Detta lands kvinnor har länge lärt sig, att organisation är makt, och deras solidaritet har bestått provet under mången hård motgång. När de nu fått mottaga rösträtten innebär detta icke för dem blott rättvisa mot kvinnan utan rättvisa mot dem som ekonomiskt förtryckta arbeterskor. Medgivas måste att Danmark på senare åren verkligen gjort framsteg i fråga om humanitär lagstiftning, men givetvis kommer arbetarkvinnornas insats på detta område att bli av största betydelse.

Belgiens folk.

*Stilla, tålmodiga, trötta skrida
mänskornas skaror, lida, bida,
kämpa i nöd*

för dagligt bröd.

*Folket, som våldet drog och band
i järnhårda kedjor, älskar sitt land,
väntar på bättre tider,
tiger, tåler och lider.*

*Tyst över landet fly rymdernas skyar,
fly över härjade städer och byar.*

Stum är all fröjd och sång.

Tiden blir sekellång.

*Men i det stumma spirar och gror
seg och förhoppningsfull, helig och stor
viljan att åter sig resa,
plåna ut våldets nesa,*

*lämna i arv åt döttrar och söner
landet i frihet. Hör tusendens böner
mot himmelens blå*

heta, starka och mäktiga gå!

*Susar ej vinden från västan och östan,
klingar ej klockornas malmlon: för-
tröstan?*

*Folk, du kan kämpa, hoppas och lida,
tåligt frihetens timme förbida!*

1915.

Elsa Collin.

Danmarks kvinnor ha gått före oss. Sent omsider, när ökenvandringen för de svenska kvinnorna tagit slut, komma vi efter.

De danska kvinnorna ha fått mottaga en mängd telegram och lyckönskningar. Soc. dem. Kvinnornas Centralstyrelse sände nedanstående telegram:

Till Socialdemokratiska kvinnorna i Danmark!

Ännu en vårens dag,
när flora ler och knoppas,
vi ännu ber och hoppas.

— Hos er re'n vårens löfte
slagit ut i blom

— en sällsam rikedom!

På denna allvarsdag och jubelfest
vi önska eder först och sist och mest:
God gärning! Framtidsskörd!
Allt folket fritt!

Det målet lyse världen över högt och vitt!

Kvinnornas fredssöndag.

Är på Eder ort intet möte förberett uppmanas Ni, som läser detta, att taga initiativ till ett mötes anordnande.

Kan ej lokal anskaffas anordna i Edert hem!
Tillskriv Centralkommittén. Adr.: Fröken
Anna Whitlock, Eriksbergsgatan 8, Sthlm.

Blåklint — midsommar.

— Jaha, så ha vi inte långt kvar till midsommar, säger mor till farsgubben, som sitter där bredvid henne på gungbrädet.

— Nej, det är fasligt vad dagarna fly undan, svarar han, och så tidigt somrarna göra intåg nu mot förr. Vintrarna förr, de voro då så envisa så det förslog. Snö och is i långa banor ända fram i halva maj.

— Ja, minsann vet jag är då vi inte kunde få en enda pion utslagen till kran-sarna för majstången, och blåklinten stod också bara i knopp. Nu däremot äro snart alla "midsommarblomstren" överblommade.

Det hörs små lätta barnfjät i gruset och fram trippar lill-Maja, hållande ett knippe friska blåklint i handen.

— Fa'fa' — b'omma! säger hon ivrigt och ögonen lysa i kapp med de blåa blomstren.

— Skall farfar ha dem? Tack skall du ha, Maja lilla, säger gubben, och det är svårt att avgöra i vilkens ögon glansen lyser klarast — bägges tävla med blommans djupa blå.

— Skall inte farmor också ha en blomma av tösen?

— Fa'mo också b'omma, försäkrar Maja, och tager helt behändigt tillbaka ett par av de redan bortgivna blomstren och räcker farmor dessa.

— Tack skall du ha, Maj-barnet mitt! Farmor tager lillan hastigt på sitt knä och smeker henne medan farfar med stubbiga fingrar stryker den ostyriga ljusa luggen ur hennes ögon.

— Jaså, du är en tocken en liten byting, tillägger han och hotar med pekfingret. Men Maja ler och jublar av fröjd. Blommorna äro så vackra och farmor och farfar äro ju som de muntraste lekkamrater, och då måste man väl vara glad också, menar Maja och glider fort och lustigt från knäet ned i sanden. Det är så roligt att sitta där och gräva med de små fingrarna och kasta gruset omkring sig.

Visst brukar mor skaka tösen lite hårt i armen, när hon vid sådana tillfällen blir alltför svart, så att Maja lovar att aldrig göra sig så ful mer, men inte kan man komma ihåg det länge när man är så liten.

Farfar fortsätter att leka med Maja, vilken skrattar av hjärtans lust när hon råkar kasta några gruskorn på farfars skor och han, rädd för olyckan, hastigt drar undan fötterna. Farmor däremot hr liksom försjunkit i drömmar och betraktar tankfullt blåklinten hon nyss fått. Ett par äro brutna av lilla Majas ovarsamma grepp och nu hänga de ödmjukt sina blå fransögon nedåt.

Blåklint — midsommar! säger farmor sakta och minnena strömma på i hejdlös fart.

— Det är många, långa år se'n dess, säger hon för sig själv. Sextio långa år, du lilla Maja. Du vet inte du, vad det vill säga. Mätte du också slippa erfara vad jag då kände.

Det var midsommandagen 1855. Kyrkan hade av byns flickor klätts med enar och grönt, och farmor som hörde till dem, som hade en mil till kyrkbyn fick inte tid att

vara med och pynta. Därför tyckte hon också att det var så högtidsstämt och fint, när hon på midsommandagens morgon sakta gick kyrkgången fram.

Det var så underligt inombords, det var så många underliga känslor som stormade vilt på och ville fram. I dag skulle hon med socknens övriga läsbara konfirmeras eller, som det hette, "stå på gången". Det var en betydelsefull dag. Tänk att här inför församlingen förhöras i sin kristendom av honom, den stränge prosten! Och så, tänk om hon inte skulle kunna svara ordentligt! Hjärtat hoppade av ängslan i barmen. Ja, då borde man åtminstone tänka på, att hon haft liten eller ingen tid för läsningen, och knappast någon som hjälpt henne med ett enda "stycke". Matmor hade någon gång förhört läxan, men hon hade ju sällan tid för skolmästaresysslan, och för resten kunde hon inte heller själv så värst mycket. Men inte skulle gumorna i bankarna tänka på det. Nej, de skulle nog vika silkesschaletten bakom örat och lyssna begärligt hur pass flinkt svaren kommo. Var och en var alltid särskilt intresserad av sina rotebarn. Och tänk, om de kommo till mor och sade: "Det var fasligt vad Ingrid kunde sin katekes dåligt!" Vad förargelse hon skulle få! Vad matmor skulle säga, brydde hon sig mindre om, ty hon kände till hennes arbete och fritid. Ja, hon vågade inte tänka tanken till slut, men hon tyckte sig redau gå tillbaka mellan bankraderna, skamsen och med böjt huvud.

Hon kramar den stora, gamla psalmboken hårt, men erinrar sig samtidigt sin helgdagsdrägt. Vad hon ändå var fin i dag! Lika fin som byns övriga töser, ty alla voro de klädda i den gamla bygdedräkten, såsom bruket var, och alla hade håret löst med en krans av blåklint på hjässan.

Försiktigt för hon med ena handen kran-sen riktigt till rätta, kastar håret ordentligt tillbaka, ty dess rikedom var svår att styra, och så går hon litet gladare till sinnes att intaga sin givna plats.

Barnen komma ett och ett, och där intill henne sitter den rike nämndemannens dotter. Dennas dräkt är splitter ny och när hon jämför sitt rödblommiga klädningsliv och mollförklädet med den andras, syns det nog att blommorna bleknat betydligt. Men skjortblusen är vit och nystärkt och kragen med sin konstösöm är i alla fall riktigt fin. Hela dräkten är ett arv från mormor och det är hennes första fina dräkt. En hel förmögenhet för en fattig tös!

Hon skulle vilja tacka mormor, och hon undrar om inte gud kan förmedla tacken, ty mormor är ju sedan länge död. Och så smeker hon ömt det tunna mollförklädet och knäpper fingrarna i tacksam andakt om psalmboken — också den tillhörde arvet. Det var mormors "gävebok" och hade riktiga silverspännen ännu, fast pärmarna voro nötta och slitna. Och så ber hon något riktigt grant, ty hon böjer huvudet och läpparna röras.

Nu kommer prosten, svart och dyster. Han biter samman munnen, och dragen bli hårda och ansiktet stelt.

Flickorna niga darrande så att blåklintkransarna vippa ett slag, medan kinderna

På sydspetsen av Stångenäset vid Gullmarsfjordens strand ligger, inklämd bland bergen, en liten idyllisk och pittoresk stad med namnet Lysekil. Den är om sommaren för den rika och förnäma världen en mycket eftersökt badort, men även en arbetets och idoghetens stad, där en liten grupp kvinnor arbeta energiskt och utröttligt för att sprida de socialdemokratiska idéerna. Lysekil och Bohuslän i sin helhet är ett bland de mest hårdarbetade fälten. De flesta bland de i Bohuslän födda och uppväxta männen och kvinnorna likna den bohuslänska naturen — kalla, härdade, starka och friska människor. Kända för sin redbarhet och arbetsamhet samt för sin starka kärlek till hembygden. Bohuslännigarna äro även kända för sin djupa vördnad för religionen. Och det är just där vi ha våra största motståndare för vår verksamhet bland kvinnorna. Ty i alla tider ha här i Bohuslän de schartauanska prästerna regerat. Men vi hoppas, att kvinnorna skola komma till medvetande om sitt människovärde och de skola helt visst bli

lika energiska för vårt upplysningsarbete, som i forna dagar för kyrkan.

Men som det i år ser ut, tyckes det som om allting skulle få ett bakslag. Vi läsa för varje dag i tidningarna med ängslan och vemod om huru kriget rasar därute i världen.

Vi svenskar ha ju haft den stora förmånen, att icke bliva indragna i kriget. Men vi få ändå till ytterlighet lida för kapitalisters och maktägandes brutalitet. Om vi exempelvis se på Sverges industri, finna vi huru den ena fabriken efter den andra får lägga ned sin drift. Och den som här endast drabbast är väl stenindustrien. Hammarslagen i våra berg hava tystnat, inga stenkrantar hör man rassla mer, inga ångbåtar ser man intaga last till främmande land. Allt, allt är tyst. Det är krigets demon som regerar världen!

Nu om icke förr borde väl kvinnorna ryckas upp ur sin dvala och inse att de alla skola samla sig kring ett mål: socialismen fram mot freden!

Sedan vi nu talat om Lysekil och även Bohuslän i sin helhet, vilja vi övergå till att tala litet om vårt arbete inom klubben. Klubben består för närvarande av 37 energiska och stabila medlemmar. Vi ha ett möte i månaden och behandla då frågor av olika slag. Någon större fest med föredrag har vår kassa ej tillåtit oss anordna sedan i mars 1914, då klubben höll en större fest i Folkets hus med föredrag av fru Agnes Söderquist från Västerås. Klubben har ju en och annan gång haft fester sedan men ej med föredrag i stor stil, utan endast ett par korta anföranden av en medlem. Vi ha haft ett offentligt protestmöte mot rusdryckshanteringen och dyrtiden samt ett agitationsmöte över ämnet: "Varför är kvinnan mannen så efterbliven i politiskt hänseende?"

Månadsavgiften har sänkts till 10 öre pr medlem under dessa krigiska tider. Klubben är ansluten till Lysekils arbetarekommun.

Vi få nu sluta med att till alla kamrater landet runt sända de hjärtligaste hälsningar från samtliga medlemmar i Lysekils socialdemokratiska kvinnoklubb.

H. E.

H. B.

vitna och rodna om vartannat. Pojkarna stå mera kavata i sina tjocka, hemvävda dräkter, men nog bultar det hårt i barmen även hos dem. Det var som om en hård vind dragit fram över en äng och skakat dess blomster.

Så minnes hon knappt mera. Fråga följde på fråga och nu var det hennes tur. Om hon svarade rätt vet hon ej, men redan har sidokamraten börjat läsa på sitt "vad är det?" och då var det nog rätt, tänkte hon.

Kinderna glöda och stämmorna skälva medan prostens barska röst framställer frågorna. Det var Mose tio bud. Nu få de ytterligare tolkning över dessa, innan de skiljas åt. Tårarna börja trilla stritt, men prosten dundrar, ty han måste straffa även "små syndare".

Nu brusar orgeln. Församlingen reser sig. Barnen torka bort en kvarglömd tår medan de gå gången nedåt.

Därute lyser solen och en mild sommarfläkt rycker liksom på lek i blåklintskransar och här medan de vackra glada dräkterna blanda sig till ett brokigt virrvarr

på kyrkogården. Det var som om sol och sommarvind velat viska: "Varen glada, ni unga, livet är inte så svart ändå! Kom, det är ljusst och varmt, här finnes blommor, glädje och fågelsång!" Och så strålar man upp mot varann och nickar glatt — det är midsommar.

Tre dagar ha gått. Solen lyser lika varmt. Kyrkan var lika fin och prosten hade inte varit strängare än sist, tvärtom hade han nästan ömt sagt: "Gån i frid!" när de reste sig från sin knäböjande ställning vid altarrunden. Och ändå kunde hon inte upphöra att gråta, där hon gick vägen fram. Vad det var dumt att hon skulle vara så barnslig nu, när hon var stor som de andra. Konfirmation och nattvardsgång — betydde det kanske inte att hon skulle reda sig alldeles själv? Inte fick man vara barn längre. Barn — å, det var så länge sedan hon var det! Far var ju död och mor änka med flera små. Livet fordrade bröd och brödbiten var det, som tvang henne att vid åtta år gå från stugan, syskon och mor. Sedan dess hade hon varit ute och tjänat

för — födan. Huru mycket hade hon inte fått lära sig och huru lång gjordes inte var dag! I tidig otta gick hon upp, som de äldre och nog fick hon hålla i lika länge som de.

Var det då för detta hon grät? Man pratade vid sidan om henne. Där gingo kamrater med föräldrar i följe, och därborta syntes flera. Få voro de, som inte hade någon anhörig med sig. Men hon själv —! Å, mor hade nog velat, men hon hade ingen "kyrke-klädning", och matmor — ja, hon hade inte tid, hettes det. Hon vågade inte se upp och förresten voro ögonen svullna och röda.

Allt fortare skyndar hon framåt. Där foro nämndemans förbi i sin fina skjuts. De vände sig bakåt och tittade, lutade sedan huvudena mot varann och hon tyckte sig höra: Fasligt vad Olas Ingrid är fin i dag.

Ja, nog var hon fin alltid. Verkingsklädningen var grant grön och med krus och knappar, som de rikare flickornas klädningar och på huvudet en stor blommig silkeschalett. Men det fina glädde henne

Til danske Kvinders Valgretstog 5 juni 1915.

Tiden kalder, se, vi kommer,
Lydig mod dens Bud.
Vintersæd i sejrig Sommer
Frodig foldes ud.
Nye Vækster, underfulde
Vælder vaagende af Mulde.
Hvert et Skud mod Lyset baaret
Hilser Gyldenaaret!

Livet kalder, nye Stemmer
Falder ind i Kor,
Stiger op af Dybets Gemmer,
Former sig i Ord.
Bunden Tunge Baandet sprænger.
Kvalte Raab fra Struben trænger.
Hver en Røst for Livet vunden
Hilser Fødselsstunden.

inte alls i dag. Tacka vill jag mormors gamla dräkt. Den dagen var hon ändå litet lycklig — men nu låg dräkten varligt sammanlagd i skrinet igen och hon hade plockat mynta och lagt omkring den, precis som mormor plögade göra. Huru gärna hade hon inte velat haft den även i dag, men det gick ju inte an.

Hon påskyndar stegen. Endast i arbetet kan hon glömma. Det hade hon redan fått lära sig.

Över gården ilar hon skygg som en tjuv till pigornas kammare. Hastigt tager hon av sig klädningen, schaletten vikes noggrant samman i de gamla vecken, och när matmor kommer står hon redan niggande. Med ett "tack för lånet!" räcker hon henne duken och den granna verkensklädningen, brådslande, som om den bränt likt eld. Matmor nickar, tager förnöjd tillbaka sin egendom och går. Men på golvet framför henne ligger ett bokmärke. Det måtte ha fallit ur psalmboken nyss. Jo, alldeles riktigt. Det är matmors konfirmerationsgåva — ett gottköpsbokmärke med de tio budorden i kulört tryck.

Från ögat rinna åter tårar. Nu vet hon riktigt varför. Men de få gärna falla nu, när ingen ser det. Och det i dag så slät-kammade håret löser hon ur sin boja — ett billigt rött sidenband, som hon själv köpt sig för de "fyrastyvvar" hon då och då erhållit. Hon smeker det som en dyrbar skatt och lägger det varligt i skrinet bredvid en blåklintskrans, vars blommor redan hålla på att blekna.

Här stannar tanken för lill-Majas glada tillrop. Farmor lyfter huvudet och ler åter när hon ser de små armarna i vild förtjusning sluta sig om moderns hals.

Men den unga kvinnan förstår, att den gamla levit en stund bland minnen och därför nickar hon glatt och lyfter Maja högt, sägande:

— Du, Maj-barnet mitt, vi skola lova gamla farmor, att hjälpas åt att plocka bort allt det vrånga, det dumma, det svarta — vi skola röja väg för små barnafötter och vi skola arbeta för all möjlig lycka åt alla.

— Och nu skall Maja hjälpa mor plocka flera vackra blåklint, ty i morgon ha vi — midsommar.

I n g a.

Meddelanden från Centralstyrelsen.

Upprop för varaktig fred.

Å en konferens i Haag d. 7—10 april d. å. mellan representanter från såväl krigförande som neutrala länder antogs nedanstående minimikrav för tryggande av en varaktig fred.

I. *Annektering eller avträdande av landområde får icke äga rum i strid mot befolkningens intresse och önskan. Inbyggarnes medgivande skall om möjligt inhämtas genom folkomröstning eller på annat sätt.*

Staterna tillförsäkra inom var sitt område de olika nationaliteterna likhet i medborgerliga rättigheter, religionsfrihet och fritt bruk av eget språk.

II. *Staterna överenskomma att i sina kolonier, skyddsländer och intressesfärer införa full handelsfrihet eller åtminstone lika behandling av alla nationer.*

III. *Haagkonferensernas arbete på utveckling av det mellanfolkliga rättstillståndet fullföljes.*

Dessa konferenser erhålla en fast organisation och sammanträda på regelbundet återkommande tider.

Staterna överenskomma att hänskjuta alla tvistefrågor till rättsligt avgörande eller till utredning och försök till förlikning. För detta ändamål inrättas bredvid den bestående skiljedomstolen i Haag.

a) *en permanent mellanfolklig domstol,*

b) *en permanent undersökningskommission, som eventuellt också framlägger förlikningsförslag.*

Staterna förbinda sig att i samförstånd vidtaga diplomatiska, ekonomiska eller militära åtgärder, därest en stat skulle gripa till vapen i stället för att underkasta tvistefrågan avgörande vid domstol eller behandling av undersökningskommissionen.

IV. *Staterna söka träffa överenskommelse om ömsesidiga inskränkningar i rustningarna. Kaparrätten avskaffas, principen om havets frihet genomföres.*

V. *Utrikespolitiken underkastas en verksam parlamentarisk kontroll, så att för parlamenten hemliga avtal ej bliva för folken bindande.*

För att vinna stödet av en allmän folkopinion för detta program har nu i alla länder utsänts ett fredsupprop för instämmande i dessa minimikrav för tryggande av varaktig fred. Det svenska fredsuppropet har undertecknats av ett antal framstående representanter för kultur och politik.

C. S., som haft uppropet till behandling, har beslutat tillställa varje kvinnoklubb ett ex. och uppmanar klubbarna att genom mötesbeslut instämma i det samma. Tag därför upp frågan till behandling å närmaste möte sedan uppropet kommit klubbarna tillhanda och insänd omgående till C. S. korr. sekr. den uppropet medföljande svarskupongen vederbörligen undertecknad. C. S. väntar att varje kvinnoklubb stöder denna fredsaktion.

C. S. vill härmed göra klubbstyrelserna uppmärksamma på att till klubbarnas möten under sommaren, som ju i de flesta fall hållas ute i det fria och i Fölkets parker, där sådana finnes, planera om uppläsningar. Dessa kunna ske av medlemmar, som förberett sig därpå, och vilja vi föreslå några skrifter som kunna vara lämpliga därtill: »Den sjunde basunen» av Anna Lenah Elgström, »Socialism för miljonärer» av Bernard Shaw, »Funderingar över skodon» av H. G. Wells. Rekvireras från Tidens förlag. (Se rec. i detta n:r.) Vidare »Krigets herrar — världens herrar» av Frida Stéenhoff, föredrag på Int. Soc. Kvinnodagens möte i B-salen, Stockholm. Pris 25 öre. Frams förlag. »Skönhet för alla» av Ellen Key. Verdandiskrift. Pris 25 öre.

* * *

Under närmaste tiden kommer C. S. med anl. av hr Palmstiernas motion om »bättre vård för barnsängskvinnor» att till klubbarna utsända formulär med vissa uppställda frågor till besvarande. Som frågorna äro av synnerligen stor vikt för arbetareklassens kvinnor så anmodas varje klubb till noggrant studium av desamma och absolut att de besvaras och insändas.

* * *

Kvinnorganisationer! Rekvirera broschyren »Se dig omkring». Pris 5 öre. Till organisationer för 3 öre pr st.

* * *

Protokollen från 3.dje soc.-dem. kvinnokongressen äro färdiga och tillhandahållas från Morgonbris expedition. Pris 25 öre pr st.

* * *

Skrivelser till Centralstyrelsen adresseras till ordf., fru Anna Sterky, Barnhusgatan 16, I, eller sekr., fru Agda Östlund, Upplandsgatan 61, IV, Stockholm.

* * *

Propagera för fred! Utom genom instämmande i »Uppropet för varaktig fred» uppmanar C. S. alla kvinnoklubbar att delta i de planerade stora fredsoptionsmöten, som den 27 juni gå av stapeln över hela landet.

Propagera för deltagande i fredsdemonstrationen!

Dyrtiden.

Ett vittnesbörd.

En deputation för Sverges arbetande folk uppvaktade tisdagen d. 1 juni regeringen för att fordra åtgärder gent emot den oerhörda prisstegringen å livsmedel.

Deputationen, som bestod av arbetare-representanter inom olika yrken och från vitt skilda platser av hela vårt land, mottogs av stats- och jordbruksministrarna. För den skrivelse och de önskemål, som därvid framställdes, har tidigare utförligt redogjorts i partipressen, men ett vittnesbörd av mera ovanlig art, som nog kan vara ett ord att tänka på, förekom vid den utfrågning av landsortens ombud, som statsministern företog.

Bland annat var det nog inte så fritt, att det inte väckte en smula förvåning att höra uttalas den starka tilliten till kooperativens förutsättningar att vara arbetareklassens beskydd, som kom till uttryck flera gånger i hr statsministerns yttranden, men som pricken över i-et kom så svaret från Gävle-representanten med förklaring "att deras starka kooperativa företag har i stor utsträckning kunnat verka reglerande på priserna och under kristiden varit till ovärderlig nytta för sina medlemmar" — ett yttrande som åtminstone påvisar den lyckligaste motsats till förhållandena på en annan plats, där, enligt representanten, "i livsmedelskommissionen sitta fyra grosshandlare och tre potatisgrossörer".

Man är så van vid idel klander över de kooperativa företagen, så man har all anledning att skriva sig till minnes ett yttrande av här angivna slag. Det bör åtminstone stå som en hägrande sanning för oss alla. Vi veta också, att det kunde och borde vara så på alla platser — men...

Ja, Gävle ja, tacka för det! De ha bland de bästa kooperativa företagen i hela vårt land! tycker jag mig höra någon "erfaren" utbrista, det är ingen konst för dem!

Sant! Men det är genom ett aldrig svikande intresse, genom obrottslig sammanhållning och, som det vill se ut, verkligt förstående för kooperativens betydelse i arbetareklassens tjänst, som Gävle arbetare ha kommit dithän att vara kanske Sverges bäst organiserade kooperatörer.

När skall arbetareklassen på allvar taga vara på detta kampmedel?

??

I fall vi i historiens ljus kunde överblicka det vi genomlevat denna vinter och om vi till fullo kunde känna det vi faktiskt upplevat i dessa förfärliga tider, då skulle vi därav gripas djupare än vi kanske någonsin gripits av en historisk händelse.

(Poul Bjerre i Krigsbetraktelser.)

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Eskilstuna.

Då klubben härstädes ej kunde anordna något möte på den internationella kvinnodagen, dels på grund av lokalhinder, dels då vi ej lyckats erhålla någon talarinna, anordnades möte onsdagen den 7 april. Å mötet, till vilket män och kvinnor inbjudits, ehuru blott allt för få hörsammat inbjudan, höll fru Elisabeth Wærn-Bugge från Stockholm ett praktigt agitationsföredrag över ämnet: "Nya medborgare och en ny internationalism".

Tal. påvisade hurusom under de tider, vi nu leva i, endast en internationell sammanlutning hade bestått provet, och det var kvinnornas, vars uppgift det ju var att vara de livsupbyggande och livsvårdande makterna. Tal. redogjorde för det arbete de under kriget utförde i denna sin egenskap gent emot de nedrivande makter, som nu drevo sitt spel. Men kvinnorna sakna den politiska makten och de böra lära sig, att det ej är nog med att privat reagera mot de andra makterna, utan aktivt deltaga i arbetet för ett nytt samhälle. Kvinnorna böra redan som uppfostrare städse inpränta att rättstanksprincipen går före våldstankens samt genom att skaffa sig upplysning och följa med livsföreteelserna utgöra en motvikt mot den ensidiga krigshistoriska undervisning barnen genom läroböckerna få inhämta. De måste sätta sig in i de politiska frågorna, så att de genast kunna reagera mot all ensidig lagstiftning. De måste bli nya medborgare i tänkesätt och hjärtat, men också ifråga om antalet. Genom anslutning till kvinnornas organisation skola de få inflytande på de internationella förhållandena och därigenom förhindra ett uppreparande av vad som nu försiggår. De, som ställa sig utanför, pålägga sig själva ett drygt ansvar.

Talarinnan avtackades med livliga applåder.

T. O.

Hällaryd.

Hällaryds soc.-dem. kvinnoklubb höll årsmöte den 10 mars 1915. Ur års- och revisionsberättelserna, som upplästes och godkändes, framgick, att klubben hållit 10 ord. och 2 extra möten, 2 sommarfester, 1 samkväm och 1 utflykt. Medlemsantalet har ökat med 4 medl. 240 ex. av Morgonbris ha sålts. Kassen har balanserat på kr. 140:70. 50 kr. äro utdelade till behövande inom församlingen. Styrelse och revisorer tillerkändes full och tacksam ansvarsfrihet.

Företaget styrelseval utföll sålunda: ordf. Emmy Johansson, v. ordf. Johanna Ljungström, sekr. Selma Svensson, v. sekr. Karolina Petterson, kassör Julia Sundström, upp-bördsman Hilma Karlsson. Revisorer blevo Amanda Larsson och Olga Olsson. Kommissionär för tidningen Morgonbris Johanna Ljungström. På årsmötet ingingo 8 nya medlemmar i klubben.

Den 7 mars firade klubben internationella kvinnodagen med ett offentligt möte, varvid förekom föredrag av Emmy Johansson, deklamation av Hilma Karlsson, sång, dialog och servering. Mötet var talrikt besökt och klubben vann 9 nya medlemmar. Den av Centralstyrelsen utsända resolutionen antogs av mötet.

Klubben sänder sin hälsning till kamrater-na landet runt.

Emmy Johansson.

Karlskoga.

Klubben har under det gångna arbetsåret utfört ett ej så ringa arbete. 12 ordinarie och 1 extra möte ha hållits. Olika frågor, såsom livsmedels- och beklädnadsfrågan m. fl. ha diskuterats. Klubben har hållit en julgransfest, vartill utomstående familjer med barn varit inbjudna. Sex offentliga samkväm ha anordnats och ett offentligt föredrag med Kata Dalström som talarinna. Klubben har under året lämnat anslag till olika ändamål, därav kan nämnas: 5 kr. till

fredsmonumentet, till sjuka kamrater 50 kr., riksdagsmannavalen 10 kr., Röda bilens valagitation 20 kr., Amaltheamannen 10 kr. samt till Tryckeriföreningen Närke 25 kr. En sjuk kamrat har även uppmuntrats med blommor och frukt. Tre andelar har klubben inköpt i Bofors koop. handelsförening och dessutom har inom klubben ivrigt verkats för att uppmåna medlemmarna att göra sina inköp i den kooperativa affären.

Morgonbris har spritts bland medlemmarna och dess jf-nummer skänktes till utomstående. Inom klubben har bildats egen s. k. självhjälpskassa, vars uppgift är, att då sjukdom förekommer, hjälpa och bistå den sjuka kamraten med pengar. Klubben deltagar i Kvinnornas uppbåd samt har med egen fana deltagit i majdemonstrationen. Har även haft 2 ombud vid Koop. handelsföreningens samt 2 vid Folkets hus-föreningens årsmöten.

Under året ha 4 medlemmar ingått. Medlemsantalet utgör nu 44. Inkomster och utgifter ha balanserat på kr. 965.33. Bland inventarierna finnes 5 andelar i Föreningen Folkets hus, 5 i Bofors kooperativa handelsförening samt 10 andelar i Tryckeriföreningen Närke. Den avgående styrelsen beviljades full och tacksam ansvarsfrihet. Till styrelse valdes Katarina André, ordf., Ingeborg Berg, vice ordf., Stina Backman, sekr., Anna Ström, vice sekr. och Hilma Larsson, kassör, samt till suppleanter Mina Uddenberg och Anna Mars. Till revisorer valdes Ingrid Holm, Julia Holmström och Anna Persson.

Efter mötet intogs tésupé.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisation.

Årsmötet antar en resolution i dyrtidsfrågan.

Socialdemokratiska kvinnornas samorganisation har nu hållit sitt årsmöte.

Verksamhetsberättelsen visar att möten anordnats i olika frågor, såsom bland annat i livsmedelsfrågan och skolfrågan samt har tre nio offentliga möten hållits för freden.

Likaså har anordnats agitationsmöten för arbeterskorna vid L. M. Ericsson samt för hatt- och skoarbeterskor.

Vid stadsfullmäktigevalen har nedlagts ett energiskt arbete. Samorganisationen hade ett eget cirkulär i livsmedelsfrågan, vari krävdes kommunala mejerier och bagerier.

Vid årets slut voro anslutna 9 föreningar med tillsammans 687 medlemmar.

Vid årsmötet begärde Norra kvinnoklubben sitt utträde med motivering, att Norra klubbens styrelse sedan samorganisationens bildande ej haft obegränsat arbetsfält.

Till styrelse utsågs vid årsmötet fruarna Anna Pettersson och Amanda Frösell samt frökn. Anna Johansson och Helena Stålander (omvalda), fruarna Hedenstedt och Bengtsson samt fröken Johansson (nyvalda).

Mötet diskuterade även dyrtiden, varvid följande resolution antogs:

Den våldsamma stegringen i livsmedelspriserna, som allt sedan krisens början pågått i vårt land, trycker hårt alla mindre bemedlade och ökar nöden i tusentals fattiga hem i så hög grad att det ej torde vara för mycket sagt att den rena svälten gjort sitt intåg i många hem.

Denna prisstegring kan ju ha många orsaker, delvis av internationell natur, men beror väl till stor del på en del svenska producenter och köpmäns hänsynslösa spekulationer. Och detta kapitalistiska ocker på nöden vilja vi på det skarpaste brännmärka. Till regeringen och de ansvariga för de rådande missförhållandena riktar mötet en allvarlig vädjan att göra vad i deras makt står, främst då att fastställa maximipriser och tillgripa tvångsuttagning, likaså reglera och i en del fall förbjuda export för viss tid.

A. Frösell.

Nya Banken

Stockholm

Högsta gällande ränta.

**ALLMÄNNA
PENSIONS-FÖRSÄKRINGS-
BOLAGET.**

meddelar

**Lifförsäkring
af alla slag.**

Lifförsäkringsbestånd:
C:a 46,340,000 kr.

Fonder:
C:a 6 mill. kr.

Norska kvinnoförbundets landsmöte.

I samband med den socialdemokratiska partikongressen i Trondhjem höll våra kvinnliga partikamrater sitt 11:e landsmöte därstädes, besökt av ett 30-tal ombud.

Av styrelseberättelsen framgick, att förbundet sedan föregående kongress ökats med 5 avdelningar och 170 medlemmar och omfattar nu 2,000 medlemmar i 55 avdelningar. Tal hölls av Martha Tynæs och Alexandra Kollontay m. fl.

Ett flertal resolutioner antogs, bl. a. om förbud mot arbete i tryckerier natten till söndag och helgdagar, "emedan vi anse detta som det enda effektiva medel att få utgivningen av tidningar på söndagar avskaffad", och en resolution mot kriget, vari de uttala sin önskan och hopp om att "detta krig snart må få en lösning, som för till varaktig fred mellan människorna".

Till ordförande för kvinnoförbundet återvaldes Martha Tynæs.

De svenska rösträttskvinnornas hälsning.

Till Danmarks kvinnor.

Lycka till målet ni nått,
Lycka till rätten ni fått,
Danmarks medborgarinnor.

I jublet, som fyller er själ,
Kan ingen ta varmare del
Än svenska rösträttskvinnor.

Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

Arbetareringens Bank

Grundad 1883

Stockholm.

Fondavdelningen: Förmedlar köp och försäljning av aktier.

Största urval av fina och välgjorda

Barnkläder *i alla storlekar*

för Gossar, Flickor och Backfische

Prima, reella varor!

samt fullständig

Billiga, bestämda priser!

Barnekipering

Paul U. Bergströms ^{A/}_B **74** Drottninggatan
Nya affärshuset

har på ett år hunnit intaga främsta platsen inom fotogenköksmarknaden i Skandinavien.

Orsaken är detta fabriks överlägsna kvalitet!

Finnes i välförsedda Järn-, Bosättnings- och Kooperativa affärer.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiëbefrielse vid sjukdom och olycksfall m. fl. för-måner.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabriksat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabriksat. Särskilt för-månliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären SOLIDAR,

Vasagatan 52, STOCKHOLM,

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 1:sta söndagen i månaden kl. 4 e. m. & Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm. tel. 286 58. Kassörskan träffas för uppörd tredje fredagen kl. 7 e. m. första månaden i kvartal & Bryggeriarb.-förb. exp.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.)

avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m.

Obs! Lokal i P-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb

(soc.-dem.) avhåller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 2 tr. Södra Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Tjänarinneförening

avhåller möte 1:sta och 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. (utom juni, juli och aug.) i Folkets Hus G-sal.

Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb

avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m.

Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb

avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen varje månad kl. 4,30 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus.

Styrelsen.

Malmbergets soc.-dem. kvinno-

klubb avhåller ordinarie möte andra och sista måndagen i varje månad.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen.